

Abstract

Authors: Daniel Bond and Stefan Johnsson

Title: When the world is too small – Commuting social workers thoughts on working in a smaller urban environment

Supervisor: Johan Cronehed

Assessor: Staffan Blomberg

The aim of this study was to examine how commuting social workers, who work in child protective services (CPS), experienced their work in a smaller urban environment. Working in CPS means that the social workers sometimes have to take drastic measurements to ensure the protection of children. This may not always go well with the rest of the family and sometimes even lead to hostility in the relationship between social worker and client. We define smaller urban environment as a city with approximately 15000-25000 inhabitants. We performed seven semi-structured interviews with professional CPS workers who work in a municipality in southern Sweden. We found that the social workers had clear incentives to separate their private life from their professional life. They argued that living and working in two separate locations was beneficial to their ability to distinguish between their private and professional identities. The social workers agreed that this particular issue is specifically linked to the size of the city where they work. Meaning that had they worked in a larger city, it wouldn't become as much of an issue. We interpret these findings as a form of coping-strategy the social workers exercise in order to cope with the potentially strained client-worker relationships.

Key words: Commuting, social workers, coping, smaller urban environment.

Förord

Vi skulle vilja rikta ett stort tack till våra respondenter som ställt upp med sin dyrbara tid för att bistå oss i vårt arbete. Vi vill även tacka vår handledare Johan Cronehed för alla goda råd och vägledning när våra tankar var som mest ostrukturerade. Avslutningsvis vill vi även tacka en kär sambo för ovärderliga inlägg och korrekturläsning.

Innehållsförteckning

Abstract	1
Förord.....	2
Inledning	5
Problemformulering.....	5
Syfte	7
Metod.....	8
Kvalitativ metod	8
Semistrukturerade intervjuer	8
Validitet och reliabilitet.....	10
Intervjuguide	11
Urvalsgrupp.....	11
Etiska överväganden	12
Bearbetning av empiri.....	14
Tidigare forskning.....	16
Forskning kring dubbla relationer	16
Forskning kring pendling utifrån ett könsperspektiv	18
Forskning kring socialiseringsprocesser och mentorsrelationer.....	20
Teori	21
Symbolisk interaktionism	21
Fält och doxa	23
Resultat och analys	24
Möten med klienten	25
Social styrning i mötet med klienten	27
Hänsyn till klienten i mötet.....	29
Neutralitet eller sympatisk introspektion	29
Två identiteter – professionell och privat.....	31

Socialiseringsprocessen	32
Socialisering av nyanställda genom mentorskap	33
Kampen på fältet – nya och gamla resonemang i kollision.....	34
Sammanfattning av analys	35
Diskussion.....	37
Referenser.....	42
Bilagor	45
Bilaga 1- Intervjuguide	45

Inledning

I slutet av 1800-talets USA hade en filantropisk rörelse börjat ta fart. Rörelsen leddes av en kvinna vid namn Jane Addams, som idag är känd som en av det sociala arbetets mödrar. Den centrala tanken i hennes vision löd att hjälpinsatser skulle erbjudas genom en ömsesidig relation mellan hjälparen och den som var i behov av hjälp. De båda parterna skulle komma varandra nära och lära av varandra. För att på bästa sätt åstadkomma denna relation skulle hjälparen bosätta sig i de nödställdas områden. Grundtanken var att en människa aldrig kunde förstå en annan människa förrän man delade dennes vardag och villkor (Meeuwisse & Swärd, 2006 s. 48).

Idag lever vi i ett annorlunda samhälle mot det som Jane Addams befann sig i. Det sociala arbetet är inte längre enbart en filantropisk ansats utan ett professionellt arbete där de bildade och de nödställda möts på en arena med tydliga distinktioner. Idag har vi organiserat arbetet med hjälp av strukturerade möten, institutioner och en tydlig maktrelation. Resurser spelar en viktig roll i huruvida vi kan hjälpa människor eller inte, varpå det sociala arbetet inte lyckas hjälpa alla nödställda i samhället. Gränserna mellan arbete och fritid har skärpts och vår uppdelade verklighetsuppfattning kring detta leder till svårigheter att se en helhet (Roos, 2005 s. 169). Dessa förändringar har medfört en delning mellan hjälpare och de nödställda och Jane Addams vision känns mer och mer avlägsen.

Problemformulering

Det sociala arbetets olika områden har gemensamt att de syftar till att hjälpa nödställda människor i samhället. Emellertid finns det stora skillnader i hur dessa olika områden är organiserade. En del hjälp- och stödinsatser sker på frivillig basis, medan somliga situationer kräver tvångsinsatser från de sociala myndigheternas sida. Dessa insatser kan uppfattas på väldigt olika sätt av brukarna och framkalla känslor av obehag, maktförtryck och frihetsberövande.

Emellertid är syftet med dessa insatser att förbättra livsituationen för brukarna. Relationen mellan den myndighetsutövande socionomen och brukaren är färgad av makt, rädsla och misstro, vilket får negativa konsekvenser för båda parter.

På uppdrag av Akademikerförbundet SSR har Novus Opinion genomfört en undersökning som innefattar intervjuer med drygt 600 yrkesverksamma socionomer, varav drygt hälften arbetade med barn- och ungdomsärenden. Undersökningen behandlade risken för hot och våld på arbetsplatsen. Nästan 9 av 10 socionomer upplever att det idag finns en risk för hot och våld på arbetsplatsen och var femte socionom har själv blivit utsatt någon gång under de senaste två åren. Än fler känner någon närstående eller har en kollega som har blivit utsatt på grund av sitt arbete som socionom (Akademikerförbundet SSR, 2010).

Richard Pugh, professor i sociologi, har undersökt skillnader mellan att arbeta med socialt arbete i storstäder och i mindre kommuner/på landsbygden. Han höjer framför allt ett varningens finger till de som i sitt arbete har en ansvarighet för skydd av barn i mindre kommuner. Det faktum att man får svårt att vara anonym i de mindre kommunerna gör att risken ökar för hot och våld. Svårigheten att förbli anonym påverkar även socionomers möjlighet att separera sin privata och professionella identitet. Detta härstammar ur den ökade sociala synligheten i mindre samhällen där dubbla relationer förekommer i större utsträckning (Pugh, 2007 s. 1407-1409). Exempel på dubbla relationer skulle kunna vara att socionomen stöter på klienten i ortens lokala matbutik, där denne arbetar som kassör.

Denna uppsats har för avsikt att undersöka hur myndighetsutövande socionomer hanterar eventuella svårigheter som följer med att arbeta i en liten kommun. Undersökningen har sin grund i diverse kommentarer, erfarenheter, fördomar och rykten gällande socialt arbete som på olika vis har kommit till vår kännedom genom åren på socialhögskolan. Såväl föreläsare, studenter och kollegor har förmedlat sina åsikter i frågan vid flera tillfällen, varpå en nyfikenhet har väckts till liv hos oss. Pendling till arbetet kan exempelvis leda till ökade transportkostnader och förlorad ledig tid. Med detta i åtanke så upplever vi att det vore märkligt om socionomer valde att arbeta utanför sin hemkommun. Vi ställer

oss frågande till hur yrkesverksamma socionomer resonerar i frågan. Vi har intervjuat sju yrkesverksamma socionomer som arbetar med myndighetsutövning gällande barn i en mindre kommun i Skåne. Samtliga är bosatta i andra kommuner än den där de arbetar.

Syfte

Att undersöka hur pendlande myndighetsutövande socionomer resonerar kring att arbeta på en mindre tätort.

Frågeställningar

- Har tätortens storlek betydelse för hur socionomer upplever distansen till arbetsorten?
- Hur upplever myndighetsutövande socionomer sitt arbete på en mindre tätort?
- Hur resonerar myndighetsutövande socionomer kring gränsdragningen mellan den privata och den professionella identiteten?
- Hur kan eventuella resonemang kring att arbeta och bo på en mindre tätort förklaras?

Metod

Kvalitativ metod

Undersökningen syftar till att belysa de resonemang som yrkesverksamma socionomer för angående att arbeta med myndighetsutövande i en mindre kommun. Socionomernas åsikter antogs vara av en högst subjektiv natur och vi ansåg att de mer djupgående resonemangen kan vara svåra att formulera i en enkät. Av den anledningen valde vi att använda oss av en kvalitativ metod.

Undersökningens mål var inte att presentera allmängiltiga svar och sanningar. Istället var vår avsikt att undersöka om det finns några gemensamma nämnare i olika socionomers resonemang kring problemet. Vad skulle vi exempelvis kunna dra för slutsatser om det fanns återkommande teman, begrepp eller förklaringsmodeller i socionomernas utsagor?

Semistrukturerade intervjuer

Den semistrukturerade intervjun följer en tydlig intervjuguide men lämnar ett stort utrymme åt öppna frågor. Man kan även frånga ordningsföljden på frågorna för att underlätta intervjusituationen, exempelvis om respondenten skulle börja prata om ett visst tema som ändå skulle komma upp vid ett senare tillfälle. Det finns även en god möjlighet till uppföljningsfrågor (Bryman, 2011, s. 206).

Under metodresonemanget ställde vi den semistrukturerade intervjun i relation till den strukturerade intervjun för att kunna urskilja vilken metod som passade vår undersökning bäst. Anledningen till att vi valde bort en strukturerad intervju som metod var för att vi inte på förhand kunde ana vilka svarsalternativ som skulle komma att presentera sig under intervjuernas gång. Det krävdes ett öppet förhållningssätt i vårt frågande och med samma resonemang var undersökningen beroende av att vi hade ett öppet förhållningssätt till alla de olika svar som vi skulle komma att få.

Den ostrukturerade intervjun är ytterligare ett tillvägagångssätt som vi har diskuterat. Likt Bryman (*ibid.*) anser vi att förtjänsterna med en ostrukturerad intervju är att man kan hålla en relativt informell ton, vilket kan tänkas få respondenterna att slappna av och verkligen tänka igenom frågorna och svaren. Intervjupersonen blir heller ej lika bunden till sitt intervjuschema och i vårt fall kan en flexibilitet under intervjun vara till stor fördel. Anledningen till att vi valde bort den ostrukturerade intervjun som metod berodde på våra egna bristande erfarenheter i att genomföra intervjuer. Den ostrukturerade intervjun kräver en större medvetenhet och säkerhet för att ingenting skall gå förlorat under intervjun. Då vi anser att tillförsäkrandet av undersökningens validitet och reliabilitet är av yttersta vikt valde vi att istället genomföra en semistrukturerad intervju.

Under intervjuerna tog respondenterna upp ett flertal intressanta reflektioner som vi ej hade förväntat oss. Vårt ursprungliga syfte var att enbart fokusera på hur myndighetsutövande socionomer upplevde själva pendlingen till ett arbete utanför deras hemkommun. När socionomerna beskrev att det fanns en stark koppling mellan yrkets karaktär och viljan att inte bosätta sig i sin arbetskommun bestämde vi oss för att vidga vårt syfte till att även innefatta en analys av detta.

Socionomerna beskrev vidare hur mer oerfarna socionomer sällan inser vad det kan innebära att bo och leva nära sin arbetskommun. Detta inspirerade oss till att analysera hur de mer erfarna socionomerna kommunicerar sin kunskap kring eventuella svårigheter med att bo i sin arbetskommun när kommunen är av en mindre storlek.

Trots vårt i övrigt induktiva förhållningssätt till undersökningen så hade vi en tanke att själva myndighetsutövningen i respondenternas yrke var en aspekt som gjorde att relationen till klienterna försvårades, på så sätt att socionomernas makt av tvångsbruk gjorde relationen mer ansträngd. Vi ville undersöka huruvida den eventuellt försvårade relationen mellan hjälpare och klient kunde få socionomerna att aktivt välja att arbeta utanför sin egen hemkommun.

Validitet och reliabilitet

Bryman (2011, s. 351-354) diskuterar komplexiteten i validitet och reliabilitet för kvalitativa undersökningar. Det främsta syftet med kvalitativa undersökningar är inte att mäta faktiska tillstånd för att sedan presentera dessa i allmängiltigt statistiska resultat. Inte heller vår undersökning har som syfte att förmedla en allmän sanning om socialarbetare. Bryman tar upp forskarna Guba och Lincolns resonemang angående validitet – och reliabilitetskriterier för att påvisa svårigheterna med begreppen. De är kritiskt inställda mot det realistiska förhållningssättet att forskare skulle kunna överföra kvantitativa metoder för att tillförsäkra validitet och reliabilitet på kvalitativa undersökningar. Istället hävdar de att kvalitativa undersökningar är representationer av en social verklighet och två likadana undersökningar skulle kunna generera två olika resultat, beroende på exempelvis var den tog plats (*ibid*, s. 360). Vi tar samma ställningstagande och hävdar att verkligheten är socialt konstruerad. Förklaringar och berättelser som framkommer i vår undersökning är representationer för respondenternas tolkning av den sociala verkligheten. De är beroende av en kontext, vilket innebär att berättelserna hade kunnat se annorlunda ut i en annan kommun eller i ett annat land.

I vår strävan efter tillförlitlighet i undersökningen har vi studerat LeCompte och Goetz resonemang (i Bryman, 2011, s. 352) kring validitet och reliabilitet i kvalitativa undersökningar. Vi har aktivt arbetat utefter det som forskarna väljer att kalla *intern reliabilitet*. Det innebär att samtliga medlemmar av forskarlaget kommer överens om metoden de skall använda för att tolka materialet som samlas in. Då vi på förhand var överens om hur vi skulle gå till väga för att tolka respondenternas berättelser minskade vi risken att påverka undersökningens resultat genom subjektiva tolkningar.

Vi har återkopplat till respondenterna efter intervjuerna för att försäkra oss om att vi inte har förvrängt eller missförstått meningsinnehållet. Återkopplingen skedde på så sätt att vi mailade ut det transkriberade materialet till respondenterna för att ge dem en möjlighet att klargöra eventuella felaktigheter.

Intervjuguide

Vi delade upp de sju intervjuerna sinsemellan varandra på så vis att den ene av oss intervjuade tre socionomer och den andre intervjuade resterande fyra. I inledningen av uppsatsarbetet formulerade vi en gemensam intervjuguide för att försäkra oss om att intervjuerna ej skulle påverkas av vem det var som intervjuade. Guiden utgjordes av tematiska rubriker och användes främst för att inga centrala frågor skulle gå obesvarade. Under samtliga intervjuer använde vi samma guide, utan att förändra den mellan intervjuerna. Som vi nämnt tidigare kunde däremot frågorna skilja sig något för att anpassas till intervjusituationen.

Urvalsgrupp

Vi har genomfört sammanlagt sju intervjuer med yrkeserfarna socionomer från en mindre kommun i Skåne. Vår definition av en mindre kommun innebär att tätorten i kommunen har ett invånarantal av mellan 15000-25000. Respondenterna utgjordes av socionomer som arbetar utanför den egna kommunen, vilket innebär att de pendlar till arbetet. Inom urvalsgruppen fanns det respondenter som aktivt har valt att arbeta utanför den egna kommunen. Det fanns även de som hade kunnat tänka sig att arbeta i sin hemkommun. Vi valde att avgränsa oss till att enbart intervju socionomer som arbetar med myndighetsutövning gällande barn som befinner sig mellan åldrarna 0-12 år. Anledningen till detta var att vi hade en tanke om att det finns en tydlig skillnad i arbetet med myndighetsutövning och övrigt socialt arbete i den relation som man får till sina respektive klienter/brukare. Vi ville försäkra oss om att undersökningens resultat inte påverkas av att respondenterna svarar olika beroende på om de arbetar med myndighetsutövning eller övrigt socialt arbete. Att urvalsgruppen utgörs av socionomer vars klientel är barn beror på att det hos dem fanns ett stort intresse att delta i undersökningen, varpå vi inte behövde söka i andra personalgrupper för att fylla ut vår urvalsgrupp.

Samtliga respondenter är kvinnor. Det var inget aktivt val från vår sida att enbart undersöka hur kvinnliga socionomer resonerar. Snarare beror frånvaron av manliga respondenter på att myndighetsutövning gällande barn är en kvinnodominerad kategori av socialt arbete, liksom de flesta typer av socialt arbete. Det kan finnas skäl att anta en viss skillnad i hur män och kvinnor resonerar kring själva pendlingen till arbetet. Sandow (2011, s. 18) menar att de mer traditionella synerna på kvinnans roll som primäransvarig för familj och hem kan leda till att kvinnor söker sig till arbeten som innebär ett kort pendlingsavstånd. Emellertid finns det familjer med modernare syn på män och kvinnors roller i förhållande till ansvar för hem och familj och bland dessa familjer är det inte ovanligt att kvinnorna pendlar lika långt som männen. Människor som väljer ett arbete som innebär en längre pendling kommer ofta till det beslutet eftersom det brukar innebära högre löner. Det kan alltså vara ett strategiskt val för familjen att kvinnan eller rentav båda parter pendlar längre sträckor (*ibid.*).

Det traditionella moderskapsidealet innefattade som ovan nämnt bland annat ett ansvar för barn och hemmiljö. Bergström (2010) menar att även om utvecklingen för jämställdhet har gått framåt så består vissa av dessa ideal i bakgrunden för både kvinnor och män. Detta kan medföra att kvinnor känner en större ångest över att pendla längre sträckor än vad män gör, eftersom att de därigenom mister tid med sina barn.

Etiska överväganden

I vår strävan att genomföra en etiskt korrekt undersökning har vi tagit hjälp av Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning som är framtagna av Vetenskapsrådet (2002). Dessa principer består av fyra huvudkrav; Informationskravet, Samtyckeskravet, Konfidentialitetskravet samt Nyttjandekravet. Nedan följer en kort redogörelse för dessa samt hur vi har förhållit oss till dem i vår undersökning.

Informationskravet innebär att ”Forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte” (*ibid.*). Det är viktigt att vara

tydlig med att deltagandet är helt frivilligt och att deltagaren när som helst kan välja att avböja att svara på frågor eller helt avbryta sitt deltagande, vilket vi informerade om. Skulle informationen inte vara tydlig nog finns det risk att deltagandet sker på felaktiga grunder och vi hamnar i ett etiskt dilemma. Vi var även noggranna med att informera kring hur vi fysiskt skulle komma att behandla insamlat material.

Eftersom vi använde oss av intervjuer krävdes ett aktivt deltagande och då är samtyckeskrevet extra viktigt. Vi bad därför samtliga intervjuade om samtycke innan vi påbörjade intervjun. Skulle deltagaren ha motsatt sig användandet av något som framkom under intervjuerna så skulle vi ha respekterat deras åsikt och lämnat materialet därhän. En respondent har, som nämnts ovan, rätt att själv bestämma hur länge deltagandet sträcker sig och på vilka villkor deltagandet sker.

I samtliga aspekter av vårt arbete har vi förhållit oss till konfidentialitetskravet på så sätt att allt material har aidentifierats på ett lämpligt och korrekt sätt. Med tanke på vårt arbetes struktur såg vi inga behov av att behålla etiskt känsligt material. Vi har därför använt oss av generella benämningar på personer och platser för att på så sätt undvika identifiering. Riskerna som följer med att inte aidentifiera material är att vi skulle bryta mot förtroendet mellan oss och respondenterna, vilket skulle kunna få negativa konsekvenser för samtliga parter. Vad gäller insamlat material har detta förvarats på ett sådant sätt att det inte riskerar att läsas eller användas av några andra än oss två samt vid krav på uppvisande vid examination. Efter att materialet uppfyllt sitt syfte kommer det att förstöras vilket för oss in på Nyttjandekravet där vi förhåller oss på så sätt att materialet enbart kommer användas i forskningssyfte.

Utöver ovanstående principer har vi även diskuterat mer allmänna etiska frågor. Vad gäller själva intervjuerna och dess utformning fanns det en del aspekter att begrunda. Eftersom vi är två stycken som tillsammans har genomfört undersökningen kan det tyckas naturligt att vi båda skulle vara med vid samtliga intervjuer, vilket i sig kan bidra till högre kvalitet på intervjuerna. Emellertid har vi beaktat den maktaspekt som följer en sådan intervju. Två intervjupersoner hade kunnat få ett ojämnt övertag gentemot den ensamme deltagaren, som i sin tur

hade kunnat känna sig påtryckt eller tvingad att svara på våra frågor. Av den anledningen valde vi att genomföra intervjuerna var för sig.

Eftersom vi använde oss av semistrukturerade intervjuer så har vi fört ett resonemang kring huruvida vi skulle styra intervjuerna. Bryman (2011, s. 413) beskriver en kvalitativ intervju som flexibel, där den intervjuade tillåts avvika från frågan och röra sig fritt. Detta för att få fram det som respondenten anser är relevant och för att få ett större djup i materialet. Eftersom alla grupper i samhället har olika intressen och ofta handlar efter dessa (May, 2001 s. 68) krävs det en medvetenhet av oss som intervjuar. Vi som intervjuar har ett intresse av att minimera icke relevant material att arbeta igenom. Här fanns det en risk för att vi skulle styra intervjuerna för hårt, vilket skulle kunna påverka både materialet och den vi intervjuar. Följderna av detta skulle kunna tänkas vara att den intervjuade hade känt sig påtvingad att svara på ett visst sätt vilket hade varit en högst oönskad situation. I efterhand anser vi att vi lyckades hålla balansen mellan att ge respondenterna frihet i sina svar och samtidigt få dem att ge oss tydliga svar på våra frågor.

Det vi ansåg viktigast i vårt arbete var att vi tog med oss denna medvetenhet kring etiska aspekter för att kontinuerligt bedöma våra arbetsmetoder och anpassa oss under arbetets gång. Detta för att undvika att försätta oss i ett etiskt dilemma som vi senare inte skulle kunna försvara, vilket hade skadat integriteten i vår undersökning.

Bearbetning av empiri

För att kunna analysera vårt insamlade material valde vi att transkribera samtliga intervjuer. Under transkriberingsprocessen använde vi oss av datorprogrammet InqScribe, som är speciellt framtaget för att addera en text till en befintlig ljud – eller videofil. När transkriberingsprocessen var färdig så påbörjade vi arbetet med att koda materialet. Vi valde att sortera materialet efter egna kategorier och begrepp för att på så sätt synliggöra intressanta förhållanden och eventuella mönster i vårt material. I vår utformning av dessa kategorier har vi tagit

inspiration av Aspers resonemang kring öppen kodning (2007, s. 160-162). Aspers beskriver två grunder för kodning och skapande av koder; *deduktivt* och *induktivt*. Deduktiv kodning är en teoretisk kodning som innebär att koder skapas utifrån teoretiska begrepp. Det andra sättet för kodskapande är det induktiva skapandet, vilket innebär att koder uppstår utifrån vad forskaren kan identifiera i materialet. Båda metoderna för kodskapande har sina styrkor och svagheter. Den deduktiva ansatsen är exempelvis beroende av en redan befintlig teori. Utifrån teorin skapas hypoteser som blir föremålet för undersökningen. En deduktiv ansats har till fördel att vår subjektivitet inte påverkar i samma utsträckning eftersom utgångspunkten är hämtad ur tidigare forskning.

Även en induktiv ansats har för- och nackdelar att begrunda. Genom en induktiv ansats kan materialet leda oss till lämpliga teoretiska verktyg, vilket möjliggör att materialet inte forceras till att passa in i en förutbestämd mall. Sohlberg (2006, s. 93) menar att den induktiva strategins styrka ligger i en ökad öppenhet inför oväntade resultat och slutsatser. Nackdelen är däremot att den induktiva metoden kan påverkas av vår förförståelse och egna tolkningar.

Eftersom vår undersökning fokuserar på subjektiva resonemang och beslut valde vi att utgå ifrån en induktiv ansats för att analysera och bearbeta vårt material. Det gav oss en större frihet att använda egna begrepp för att kategorisera och förstå materialet. Under arbetets gång var vi emellertid vaksamma för risken att vår förförståelse skulle komma att påverka resultatet och vi var noggranna med att ständigt granska våra tolkningar för att minimera risken för eventuella felaktigheter.

Vi har som ovan nämnt hämtat inspiration från Aspers (2007, s. 162) resonemang kring öppen kodning, där materialet går igenom och kodalas rad för rad samtidigt som forskaren kritiskt reflekterar över vad som sker. Genom användandet av öppen kodning ville vi skapa en generell bild av materialet som skulle vara oberoende av vår förförståelse för helheten. Efter detta grundarbete anpassade vi vår kodning för att fokusera på eventuella områden av intresse för att på sätt precisera vår analys av materialet.

En praktisk aspekt som även berör etiska ställningstaganden som vi diskuterat är hur vi hanterar insamlat material. För att kunna upprätthålla anonymiteten för våra respondenter har vi följt de råd och anvisningar som Bryman (2011, s. 133) förespråkar. Vi lagrade aldrig respondenternas personuppgifter på några hårddiskar. Våra transkriberingar innehöll ej respondenternas namn. Vi har emellertid ingen möjlighet att fysiskt låsa in vårt material i någon form av slutet arkiv. Istället förvarades materialet på så sätt att risken för insyn minimeras, exempelvis i specifika pärmar.

Tidigare forskning

Forskning kring dubbla relationer

Eftersom vi i detta arbete lägger stort fokus på resonemangen kring att arbeta i samma samhälle som man bor i blir tidigare forskning kring eventuella effekter av intresse. Genom vårt val av fokus på mindre samhällen öppnas frågan kring eventuella skillnader mellan större och mindre samhällen. I en studie av sociologen Richard Pugh (2007) undersöker han hur socialt arbete i ”rural areas” påverkas när socialarbetaren även bor i samma samhälle. Definitionen av ”rural areas” är inte helt enkel, vilket speglas i att även Pugh har svårt att sätta en definition som innehåller samtliga aspekter av innebörden av ”rural”.

Huvuddragen i definitionen är mindre byar eller det klassiska lantbrukssamhället, men även sociala aspekter såsom samhällets karaktär, övervakningsaspekter och krav på individen. Pugh nämner även att det finns väldigt lite forskning kring just socialt arbete i ”rural areas”. Denna brist på tidigare forskning upplever även vi i vårt sökande efter forskning kring socialt arbete i relation till att leva och arbeta i mindre samhällen. Pugh menar att det inte är några distinkta metodskillnader i dessa mindre samhällen jämfört med socialt arbete i urbaniserade eller större samhällen. (Pugh, 2007, s. 1406). Samtidigt vill han inte särskilja dessa ”rural areas” från mindre urbaniserade samhällen eftersom han menar att även i dessa mindre urbaniserade samhällen kan samma sociala dynamik förekomma såsom nätverk, kunskaper eller associationer. Dessa faktorer kan även i mindre

urbaniserade samhällen leda till att socialarbetare upplever liknande etiska dilemman som de i ”urban areas” gör (*ibid*, s. 1407)

Dock finns det tre faktorer som urskiljer sociala arbetet i mindre samhällen där den första är att sannolikheten för att stöta på klienter utanför professionens arena ökar markant t.ex. i matbutiken, när de lämnar barnen eller vid lokala etablissemang. För det andra ökar klienternas önskan att ”placera” socialarbetaren och deras relationer i samhället. Detta leder till att socialarbetare förväntas svara på frågor eller ge information kring ämnen som sällan förväntas i större samhällen t.ex. tidigare erfarenhet, familjebakgrund eller lokalkännedom. Denna ”placering” används sedan för att bedöma socialarbetarens lämplighet. Till sist nämner Pugh att det även kan förekomma ett normativt beteende gentemot varandra i det dagliga livet, vilket försvårare för socialarbetarens neutrala roll.

Samtliga av dessa faktorer leder till en ökad social synlighet för socialarbetaren men även för dennes partner och familj. Detta innebär en svårighet för socialarbetaren att behålla sin privata eller personliga anonymitet såsom i större samhällen (*ibid*, s. 1407-1408).

Att dessa eventuella dubbla relationer innebär viktiga etiska aspekter visar inte minst Reamer (1999, s. 115) där han noterar att socialarbetare i allt större utsträckning tränas till att hålla tydliga gränser i sina relationer till klienter. Detta för att både klient och socialarbetare ska förstå relationens intentioner. De etiskt svåra dubbla relationer kan förekomma i många olika former t.ex. vid social kontakt utanför arbetet, utbyte av gåvor, vänskap, delandet av personliga detaljer, affärsrelationer mellan klient och professionell eller sexuella förhållanden med klienter/tidigare klienter. Dock kan några av dessa vara svåra att undvika i mindre samhällen (*ibid*, s. 116). Anledningen till att ha tydliga gränser och undvika dubbla relationer är att inget utanför förtroendeförhållandet mellan vårdare och klient ska påverka den hjälp klienten får samt att vårdaren förhindras att missbruka klientens förtroende (Reilly, 2003, s. 52). Bilden av dubbla relationer är att det generellt är en risk klienten utsätts för men det kan även vara en riskfaktor för socialarbetaren. Inom socialt arbete med barn, mentalvård eller våld

i hemmet kan den sociala synligheten i mindre samhällen lämna socialarbetaren öppen för social isolation, påtryckningar eller hot och våld (Pugh, 2007, s. 1409)

Eftersom det är oerhört svårt att helt undvika dessa dubbla relationer i det sociala arbetet har Gottlieb (1993) accepterat att dessa relationer förekommer och fokuserar istället på hanterandet av dessa dubbla relationer. Genom en utarbetad beslutsmodell med fokus på att undvika de utnyttjande dubbla relationerna visar han på en förståelse för att det kan vara omöjligt att undvika dubbla relationer. Istället lägger Gottlieb fokus på att undvika att dessa relationer utvecklas till utnyttjande relationer. Ytterligare stöd för en något större förståelse för svårigheterna kring att helt undvika dubbla relationer finner vi i Code of Ethics av National Association of Social Workers (NASW), som är utarbetad för amerikanska socialarbetare, där de specifikt rekommenderar att undvika dubbla eller multipla relationer, oavsett typ av social relation, med nuvarande eller tidigare klienter. Dock där dessa dubbla eller multipla relationer inte går att undvika bör socialarbetaren skydda klienten mot harmfulla effekter samt ansvara för att sätta upp tydliga och lämpliga gränser (NASW, 2008, st. 1.06 c). Där de etiska aspekterna kring dubbla relationer återspeglas i de etiska riktlinjerna i USA finner vi inga sådana tecken i den svenska rapporten ”Etik i socialt arbete – en etisk kod för socialarbetare” som framtagits av Akademikerförbundet SSR. Denna rapport har för avsikt att ”ge en grundläggande bestämning av etikens roll i det sociala arbetet” (Blennberger et al, 2011, s. 3). I denna rapport ligger fokus på handlandet i det professionella mötet och socialarbetarens yrkesidentitet. De etiska dilemman som kan förekomma utanför den professionella arenan t.ex. privata relationer till klienter utelämnas helt trots att detta är en del av socialarbetarnas verklighet, vilket diskuterats ovan som oundvikligt i mindre samhällen.

Forskning kring pendling utifrån ett könsperspektiv

För att bilda oss en större kunskap kring pendling och dess sociala effekter har vi använt oss av två svenska avhandlingar. Erika Sandow (2011) har undersökt

förutsättningar för och konsekvenser av ”långpendlande”. Med långpendlande menas de som har minst 3 mils resväg enkel resa, vilket motsvarar cirka 45 minuters resa. Drygt hälften av socionomerna i vår urvalsgrupp har minst 3 mils resväg till arbetet, varpå vi anser att Sandows forskning är av intresse för vår uppsats.

Sadow (2011, s. 8) menar att den ökade mängden människor som pendlar längre sträckor kan förklaras ur ett historiskt perspektiv. Sedan 1970-talet har antalet arbetare som pendlar till en annan kommun än den där de är bosatta fördubblats och idag pendlar var tredje arbetare över kommungränser. Statistiken skiljer sig inte stort när man enbart analyserar kvinnors pendlande, då cirka 30 % av de yrkesverksamma kvinnorna i Sverige pendlar över kommungränser.

Trots att långdistanspendlare kan komma hem till middagen var kväll och vara hemma på helgerna så får frånvaron av den ena eller båda parter märkbara effekter på familjelivet. Gunilla Bergström (2010, s. 41) menar att effekterna blir särskilt märkbara då det finns barn med i bilden. Historiskt sätt har kvinnor fått finna sig i att stå till förfogande för andras behov, så som deras makar och deras barn. ”Den goda kvinnan” och framför allt ”den goda modern” var en kvinna som försakade sina egna intressen för att finnas till hands för andras skull.

I dagens samhälle har mannens historiska roll som ”försörjare” för familjen förändrats så att ansvaret faller på både mannen och kvinnan. Kvinnans historiska roll som ansvarig för hem och familj har förändrats så att även mannen har ett ansvar för att ta hand om hem och familj. Emellertid kvarstår en hel del av de traditionella föreställningarna över män och kvinnors roller i förhållande till hem och familj. Av den anledningen är det idag fler kvinnor än män som känner det dubbla ansvaret för hem och familj, samtidigt som de har ett ansvar för att arbeta ihop en inkomst (Bergström, 2010, s. 41-43).

Vi har för avsikt att använda oss av Gunilla Bergströms avhandling för att diskutera hur just kvinnor kan resonera angående pendling i förhållande till den förlorade tiden med familjen. Vår empiri är otillräcklig för att föra en genomgående analys kring kvinnors tankar kring denna aspekt, då vi ej frågade någon av respondenterna hur de upplevde pendlingens effekter som kvinnor.

Emellertid ansåg vi i efterhand att det vore av intresse att diskutera eventuella resonemang från respondenternas sida utifrån de två avhandlingarna som har introducerats under denna rubrik.

Forskning kring socialiseringsprocesser och mentorsrelationer

Vi har i våra intervjuer stött på ett flertal resonemang och förklaringar som innehåller ett flertal gemensamma nämnare. För att finna lämpliga verktyg för att undersöka varifrån dessa resonemang härstammar har vi tagit hjälp av tidigare forskning kring socialiseringsprocesser och mentorsrelationer. Forskningen skall användas som hjälpmedel för att analysera hur kunskap förs vidare från de mer erfarna socionomerna till de nyanställda. Mentorsrelationer mellan nyanställda och erfarna kollegor skulle kunna kategoriseras som antingen formella eller informella. Med formella mentorsrelationer menas de relationer som initieras av själva organisationen, medan informella mentorsrelationer hänvisar till de relationer som uppkommer på initiativ av de anställda. En undersökning kring dessa typer av mentorsrelationer har visat att de som ingår i informella mentorsrelationer får påtagligt mer råd och stöd från sina mentorer än de som ingår i formella mentorsrelationer. Dessutom visade undersökningen att de som ingår i informella mentorsrelationer genererar betydligt bättre resultat i arbetet än de som inte har fått någon mentor över huvud taget (Chao et. al., 1992 i Griffin et. al., 2000, s. 459).

Det finns emellertid forskning som argumenterar för motsatsen. Gruman och Saks (2011) har genomfört en undersökning på studenter som befinner sig i slutskedet på sin utbildning för att ta reda på hur nytillkomna på arbetsplatser föredrar att bli socialiserade. Undersökningen visar att åsikterna skiljer sig åt mellan individerna. Om individen har en proaktiv och handlingsbenägen personlighet så föredrar de ofta att själva få ta initiativ till att skapa relationer med de erfarna arbetarna, medan om individen är mer tillbakadragen och nervös så ser de gärna att organisationen tar ett ansvar för att socialisera och lära upp de nytillkomna. Till stor del handlar det även om vad individerna förväntar sig av organisationen. Om

individerna förväntar sig att bli bemötta på ett visst sätt i förhållande till socialiseringsprocessen och de upplever att de blir bemötta på det sättet så är de generellt sätt positiva och genererar goda resultat (*ibid*, s. 425).

Teori

Symbolisk interaktionism

”Symbolisk interaktionism koncentrerar sig kring tänkande och medvetande, om varseblivning, om mening, om problemlösning och att ta den andres roll” (Trost & Levin, 1999, s. 92).

Inom den symboliska interaktionismen är människan en social produkt som formas av de interaktionsprocesser denne genomlever. Genom andra människors bedömningar, värderingar och karakteriseringar av en själv bildas självbilden och självupplevelsen (Svensson, 1992, s. 103). Människan skapas på så sätt ur interaktionsprocessen med människor i sin omgivning. Där interaktion innebär att vi både utsätts för andras handlingar och påverkningar samt själva handlar gentemot andra dvs. att vi både agerar och reagerar i ett socialt sammanhang (*ibid*, s. 103). Utöver denna interaktion med vår omgivning interagerar vi även med oss själva genom medvetet eller omedvetet tala med oss själva dvs. genom våra tankar (Trost & Levin, 1999, s. 87). Enligt Trost och Levin (1999, s. 11) lämpar sig den symboliska interaktionismen för att förstå mänskligt beteende och mänskliga känslor. Genom att utgå ifrån dessa tankar kring interaktionsprocesserna ämnar vi fördjupa oss i de resonemang vi stött på under våra intervjuer. Ur en ökad förståelse av hur det mänskliga beteendet skapas kan vi tolka de mönster vi funnit i vår empiri.

De hörnstenar som är grundläggande inom detta teoretiska perspektiv består av definitionen av situationen, att all interaktion är social, att vi interagerar med hjälp av symboler, att människan är aktiv och handlar samt att vi betar oss och befinner oss i nuet (*ibid*, s. 11). Av de ovanstående fem hörnstenar är definitionen av situationen ett mycket viktig begrepp (*ibid*, s. 12). Definitionen av situationen

innebär att var och en av oss ständigt definierar situationen vi befinner oss i samt framtida situationer. Dessa definitioner blir sedan bestämmande för vårt beteende och hur vi kommer agera. Detta är en konstant pågående process som gör det möjligt för oss att ändra vår uppfattning och därmed vårt beteende (*ibid*). Detta synsätt härstammar ur det så kallade ”Thomasteoremet” ”Om människor definierar situationer som verkliga, så blir de verkliga till sina konsekvenser” (Svensson 1992 s. 65). Kan vi få en förståelse av hur de myndighetsutövande socionomerna vi intervjuat upplever sitt arbete kan denna definition av deras situation underlätta i vår förståelse för deras handlande både professionellt och privat.

Den mest uppenbara symbolen vi använder oss av i det sociala interagerandet är ord. Dessa ord är däremot inte enbart ljud utan dessa ord innehar en mening och genom denna mening blir de symboler. Det räcker dock inte att symbolerna har en mening enbart för oss själva utan de blir först symboler när andra i vår omgivning definierar orden på samma sätt som vi själva (Trost & Levin, 1999, s. 18). Detta betyder inte att symboler enbart är ord utan kan även vara kroppsspråk, färger, dofter, beröring m.fl. (*ibid*, s. 20). Det är tolkandet av dessa handlanden som hänger ihop med vårt beteende. Detta innebär däremot inte att vi svarar direkt på andras handlande. Istället baseras vårt beteende på hur vi uppfattar eller tolkar intentionerna i andras handlingar. Detta betyder att människan är inriktad mot framtida händelser och vårt beteende utgår ifrån hur vi förväntar oss att andra ska agera. Människan och samhället agerar alltså i en form av växelverkan där människan skapas av samhället och samhället kommer ifrån den enskilda individen (*ibid*, s. 57-58). Genom att undersöka socionomernas tidigare erfarenheter och tolkningar av intentioner kan vi på så sätt få en förståelse för hur socionomerna resonerar kring framtida situationer och hur de väljer, medvetet eller omedvetet, att agera inför dessa situationer.

I vår analys kommer vi att ge oss i kast med att ge en möjlig förklaring till fenomenet att vår urvalsgrupp distanserar sig från den yrkesverksamma orten. För att lyckas med denna ansats kommer vi använda oss av begreppet social styrning. Detta begrepp innebär att våra handlingar styrs utifrån de förväntningar vi varseblir att vår omgivning har på vårt agerande, vad jag bör eller inte bör göra.

En stor del av vad individen faktiskt varseblir beror på vad vi förväntar oss att varsebli. Dessa varseblivna förväntningar styr sedan våra framtida handlingar, oftast omedvetet (ibid, 1999, s. 68)

Fält och doxa

För att analysera hur resonemang kan föras vidare innanför dörrarna på en socialförvaltning har vi använt oss av Pierre Bourdieus teori om *fält* och *doxa*. Bourdieu menade att man kan dela upp välfärdsstaten i olika fält. Dessa skiljer sig från varandra i att de har olika uppsättningar av regler, normer och logiska resonemang, dels för att särskilja sig från de andra fälten men även för att förena fältet under en samlad värdegrund. Emellertid är fält inte av naturen harmoniska utan det uppstår ständigt konflikter inom fälten (Järvinen, 2002, s. 255). Ett exempel på detta skulle kunna uppstå i fall en nytillkommen aktör på fältet ej är villig att anamma fältets regler och normer.

Doxa kan förklaras som de regler, normer, rutiner och föreställningar om vad som är rätt och fel som reglerar aktörerna på fältet. Aktörerna är beroende av doxan för att kunna förstå sin och andras respektive roller. Exempelvis innehåller doxa inom socialt arbete definitioner på klienter, sociala problem, samhällsnormer och den professionella rollen som socionom. Dessa definitioner är så pass inarbetade i aktörernas förståelse att de inte behöver reflektera över dem (*ibid.*). De tas för givna sanningar – vilket underlättar både det professionella arbetet och de övriga processerna inom fältet.

Vi använder begreppet fält för att beskriva den arena på vilken interaktion, kommunikation och socialisering av nytillkomna sker inom urvalsgruppen. Begreppet doxa används för att beskriva hur kulturer, resonemang och kunskap förs vidare från de mer erfarna socionomerna till de nytillkomna på fältet. Vi kommer att föra en kortare analys kring hur kommunikationen kan utspela sig på socionomernas fält och hur resonemang sprids vidare från de mer erfarna socionomerna till de nyanställda. Teorin om fält och doxa används i samband med

den tidigare forskningen kring socialiseringsprocesser och mentorsrelationer för att skapa en djupare analys.

Resultat och analys

I vårt insamlande av empiri fanns det en röd tråd av intresse från vår sida som bestod utav ett fenomen vi stött på innan vi påbörjade vår utbildning. Detta fenomen var att tidigare kollegor uttryckt att de medvetet sökt sig till arbetsplatser som befann sig utanför sina egna kommuner. Med detta i åtanke tog vi oss an våra intervjuer med syftet att nysta i resonemang kring för- och nackdelar med att arbeta i en annan kommun än där man var bosatt.

Vi blev tidigt varse om att respondenternas tolkning av vårt syfte påverkade intervjuerna i en oväntad riktning. Denna nya riktning ledde oss in i resonemang kring att som socionom se förtjänster i att distansera sig professionellt från sin närmiljö. Att vi använder begreppet närmiljö beror på att respondenterna även här hade olika tolkningar på vad det var som de distanserade sig ifrån genom att arbeta i en annan kommun. En gemensam nämnare för vad närmiljö innebar för respondenterna var att det var där de bodde med sin familj och hade sina fritidsaktiviteter. Det var dock inte enbart begränsat till bosättning utan en respondent påpekade att det inte nödvändigtvis behöver innebära enbart ett fysiskt område utan närmiljö kunde även innebära en plats eller ett område som respondenten själv eller anhöriga hade någon form av relation till.

I vår analysdel ämnar vi att analysera de aspekter som framträtt i vår bearbetning av insamlad empiri. Genom att använda oss av tidigare nämnda teoretiska perspektiv (se Teori s. 21) avser vi utforska de mönster och resonemang som förekommer i empirin. Vår analys består av delar där vi analyserar relationerna mellan socionomen och klienten samt möten dem emellan i och utanför den professionella arenan. Vi undersöker även de resonemang som framkommer angående yrkets karaktär och urskiljandet av den professionella samt privata identiteten. Till detta kommer analys av resonemang kring yrkets karaktär och

dess påfrestande natur vilket är ett återkommande resonemang i vår empiri. Avslutningsvis i analysdelen belyser vi den socialiseringsprocess ur vilka dessa resonemang kan grunda sig i.

Möten med klienten

Professionellt möte är den första typen av möte mellan socionomen och klienten är det professionella mötet där socionomerna är myndighetsutövare och klienterna befinner sig i en utsatt situation. Flertalet av respondenter poängterade att just myndighetsutövande gällande barn var en aspekt som ytterligare försvårade en god relation mellan socionom och klient. En bild av hur relationen mellan socionom och klient upplevs beskrevs av en respondent som att deras arbete innebar ingripande mot folks vilja och att detta ledde till att den myndighetsutövande socionomen ”inte alltid är så populär” eller att klienterna inte alltid hade ”de varmaste känslor” för socionomen. Det framkom även att det förekommit hot riktade mot socionomerna eller kollegor från klienter som varit i kontakt med myndigheten vilket även stämmer överens med den bild som framkommer i tidigare forskning (Akademikerförbundet SSR, 2010). Som vi ser kan relationen mellan den myndighetsutövande socionomen och klienten vara fylld av laddade känslor, vilket speglas i respondenternas beskrivning av arbetet som påfrestande. Vi vill emellertid påpeka att ovanstående beskrivning enbart är en del av arbetet och är inte menat att vara en beskrivning av yrket som helhet. Denna beskrivning av hur socionomen upplever vissa möten med klienter öppnar upp för en förståelse för hur socionomen tolkar och definierar situationen. Som vi beskrev i vår teoridel (s. 16-17) skapas människan ur interaktionsprocessen med andra människor i sin omgivning. Dessa professionella möten kan ses som en del av den bakgrund som socionomen tar i beaktande i sina framtida tolkningar och definitioner av situationen.

Den andra typen av möte med klienten benämner vi som *Oväntade möten utanför arbetsplatsen*. I mindre samhällen ökar den sociala synligheten (Pugh, 2007, s. 1406) vilket ökar sannolikheten för att socionomen och klienten kommer stöta på

varandra utanför det professionella mötet. När vi ställde frågor kring hur respondenterna upplevde och hanterade att stöta på en klient utanför arbetsplatsen fick vi en del olika resonemang och erfarenheter men genomgående beskrevs ett sådant möte som mindre önskvärt. De platser som beskrevs där dessa mindre önskvärda möten kunde förekomma var på bl.a. i affären, vårdcentralen eller systembolaget. Samtliga av de platser som nämns i intervjuerna är platser som större delen av ett samhälle mer eller mindre frekvent besöker.

Den vanligast förekommande orsaken, som framkom i intervjuerna, till att ett sådant möte var oönskat uppgavs vara känsligheten som yrkets karaktär med myndighetsutövande och barn innebär. Förekommandet av hot och våld gentemot socionomen var en återkommande beskrivning till varför dessa oväntade möten var mindre önskvärda. En respondent förklarar att om de gjort ett omedelbart omhändertagande av någons barn på fredagen var det obehagligt att sedan på lördagen röra sig i samma område där klienten troligtvis också skulle befinna sig och därför undvek att utsätta sig för en ökad sannolikhet för det möjliga mötet. Detta obehag förekom trots att det inte förekommit några hot i just det specifika fallet som behandlats på fredagen. Om vi väljer att analysera denna sistnämnda utsaga med ett symboliskt interaktionistiskt perspektiv kan vi finna en möjlig förklaring till obehaget.

Utgångspunkten vi utgår ifrån i denna analys är den interaktionsprocess mellan människor som formar och utvecklar gemensamma föreställningar och meningssammanhang, att vi konstruerar och definierar sociala situationer utifrån våra tolkningar av dessa. Sedan är det dessa tolkningar, korrekta eller inte, som styr våra handlingar och reaktioner.

I ovanstående beskrivning har vi socionomen som interagerat med klienten som även representerar de erfarenheter socionomen har kring den grupp klienten symboliserar. Tidigare har socionomen erfarit att denna grupp inte har ”de varmaste känslorna” gentemot socionomen. Definitionen som socionomen möjligtvis gör i denna sociala situation är att vid tidigare tillfällen har klientgruppen agerat hotfullt eller våldsamt och att det även nu finns skäl att anta att en sådan reaktion kan förekomma. Trots att det just i detta fall inte

förekommit någon form av hotfullhet kan socionomen ändå uppleva obehag eftersom socionomen tolkat och definierat situationen, som i detta fall är att stöta på klienten utanför arbetsplatsen och det obehag socionomen föreställer sig kommer uppkomma. Grunden för den tolkning socionomen gör inför ett möte kan baseras på symbolvärderingen kring sin utförda handling, omhändertagandet, och sina förväntningar på klientgruppens respons. ”Vi människor kan inte känna varandra direkt utan endast genom den föreställning vi får av dem genom vår varseblivning” (Trost & Levin, 1999, s. 83). Socionomen i detta fall tolkar klientgruppens intentioner och förväntningar gentemot socionomen, vilket påverkar socionomens självbild. Socionomen modifierar då sin självbild och sitt agerande för att motsvara förväntningarna på ett framtida möte med klienten. Eftersom socionomen definierat situationen på detta sätt kommer även dess konsekvenser bli verkliga i enlighet med ”Thomasteoremet” (Svensson 1992 s. 65). Konsekvensen av denna tolkning och definition av den sociala situationen innebär i detta fall att socionomen undviker att vistas i den miljö där den sociala synligheten ökar sannolikheten att stöta på klienter och mindre önskvärda möten.

Socionomen i fallet ovan har som Trost och Levin beskriver (1999, s. 84) använt sin tankeförmåga för att tolka och analysera de symboler och sociala samspel som förekommit och på så sätt skapat en definition av situationen. Utifrån denna definition har socionomen funnit en strategi som respons vilket här innebär att socionomen undviker att röra sig i de områden där det är sannolikt att stöta på klienten.

Social styrning i mötet med klienten

Att socionomerna försöker undvika dessa oväntade möten med klienter blir väldigt tydligt i vår empiri där samtliga på ett eller annat sätt undviker situationer där ett sådant möte kan ske. Ett flertal socionomer nämner hur de undviker att röra sig i den stad de arbetar på sin lediga tid. När vi ställer frågor kring detta visar det sig att ingen av de intervjuade socionomerna bor i samma stad som de arbetar i utan bor på andra orter. Vid närmre frågande kring detta finns det två resonemang

kring hur det kan komma sig att ingen bor i den yrkesverksamma staden. Den första är att de sökt jobb i flera olika kommuner och att det var på den nuvarande arbetsplatsen de fick arbete. Det andra resonemang vi stötte på var att de bodde i en annan mindre stad och att de inte skulle vilja arbeta med det yrke de utövade nu i samma stad som de bodde i. Detta resonemang var en punkt som alla respondenter berörde på ett eller annat sätt. Anledningarna som uppgavs var väldigt snarlika varandra där den mindre storleken på samhället i kombination med yrkets karaktär var en tydlig gemensam nämnare. En socionom uttryckte "...med det som jobbet innebär så är det en fördel...alltså vara en bit ifrån" för att förklara sitt resonemang till varför det var en fördel att bo i en annan stad än den tätort där de arbetade. Majoriteten av socionomerna kunde inte se sig själva att arbeta och samtidigt bo i samma mindre stad. Däremot om de föreställde sig vara yrkesverksamma inom ett mindre "känsligt" yrke, som en respondent uttryckte det, var det genomgående inga motsättningar för att arbeta och bo i samma stad. Det framkom även att om det hade handlat om att arbeta och bo i en större stad med större stadsdelar fanns det inte samma motsättning till att arbeta med det nuvarande arbetet innebärande myndighetsutövning.

En möjlig förklaring till denna distansering där socionomen arbetar i en mindre tätort och väljer att bo på en annan ort kan vi finna genom att använda oss av den symboliska interaktionismen. Eftersom socionomerna i fråga är yrkesverksamma i en mindre ort innebär detta att de utsätts för social styrning i större utsträckning. Detta eftersom den sociala styrningen ökar eller minskar i kontrast till stadens eller samhällets storlek, mindre stad större social styrning eller större stad mindre social styrning (Trost & Levin, 1999, s. 68). Denna sociala styrning innebär att socionomen varseblir förväntningar på dennes beteende, vilket sedan styr socionomens framtida beteende eftersom socionomen försöker leva upp till dessa förväntningar.

Att socionomerna distanserar sig från den stad där de är yrkesverksamma kan ses som en strategi för att frigöra sig från den ökade sociala styrning som förekommer i mindre städer och samhällen och på så sätt öka sin frihet att själv bestämma över sitt agerande. Denna sociala styrning ligger i framtiden och vi styrs oftast omedvetet av denna aspekt (*ibid.*).

Hänsyn till klienten i mötet

Under våra intervjuer framkom det från flera respondenter en intressant aspekt i anknytning till hur socionomerna upplevde och resonerade kring ett möte med klienter utanför det professionella mötet. Där resonemangen kring detta möte utanför arbetsplatsen beskrevs som oönskat och ibland obehagligt framkom det även resonemang angående hur klienten upplevde ett sådant möte. När vi ställde oss frågande till hur de hanterade ett möte med en klient utanför arbetet förklarades det för oss att de överlät initiativet till klienten. En socionom beskrev att man fick känna sig för och kolla om klienten hade lust att hälsa eller ej, att låta klienten ta första steget. Med detta menades att det kanske inte alltid är så att klienten vill ge sig tillkänna och bli påtvingade att förknippas med socionomen och den värld socionomen står för. En annan socionom beskriver hur ett tidigare oväntat möte upplevts som jobbigt och att det troligtvis upplevdes på samma sätt av klienten.

Socionomerna visar här en förståelse för de företeelser Pugh (2007, s. 1406) nämner angående mindre samhällen och ökad social synlighet. Pugh menar att i mindre samhällen blir individen, eller klienten i detta fall, i större utsträckning igenkänd av andra som har någon form av relation till klienten. Detta påverkar klientens förmåga att som i större städer förbli anonym. Genom att oplanerat stöta på socionomen på en allmän plats associeras klienten till socionomen och hela den värld socionomen symboliserar. Detta kan leda till spekulationer och ryktesbildningar i klientens omgivning.

Neutralitet eller sympatisk introspektion

I resterande del av analysen släpper vi huvudfokuset på mötet mellan socionom och klient för att istället analysera övriga aspekter som förekommer i vår empiri.

Begreppet *neutralitet* har länge varit kod för framgångsrika relationer i socialt arbete. Neutralitet är emellertid näst intill omöjligt att uppnå när man arbetar med

socialt arbete på mindre tätorter. Dessutom har kringliggande vetenskaper som feminism och anti-diskrimineringsfrågor för praktiskt arbete utmanat påståendet om att neutralitet är förknippat med goda professionella relationer. Under de senaste decennierna har en kamp för en tätare relation mellan hjälpare och klient utkämpats mot de som ännu anser att relationell anknytning är en fara för den professionella relationen (Pugh, 2007, s. 1420-1421).

Många professioner arbetar aktivt med en relation till sina respektive klienter. Emellertid är relationen mellan socionomer och deras klienter olik den som tar form mellan exempelvis ingenjörer eller finansiella rådgivare och deras respektive klienter. Socionomer måste öppna sig själva för sina klienter på ett personligt plan för att arbetet skall bli framgångsrikt och när de öppnar sig så kan de bli sårbara. Huruvida det är en medveten handling eller ej gör ingen skillnad, då resultatet ändå blir detsamma. Klienten behöver någon som aktivt lyssnar, lever sig in i klientens situation och visar ett genuint intresse för densamme. Det finns ingen enbart professionell identitet som kan erbjuda dessa egenskaper. För att vara en god socionom så måste man således bjuda in klienten i sin personliga sfär (Gharabaghi, 2008, s. 173).

Trost och Levin (1999, s. 71) menar att sympatisk introspektion i grunden handlar om förståelse och en förmåga till empati. Det handlar om att man försöker sätta sig in i och tolka det som en annan person upplever i en viss given situation. Viktigt att notera är att sympati i detta sammanhang inte innebär att man tycker synd om den andre personen (*ibid.*). När man arbetar med barn så är det tänkbart att den sympatiska introspektionen blir av större vikt, dels med tanke på att barn kan ha svårare att uttrycka hur de upplever särskilda sociala situationer och dels för att socionomer har ett stort ansvar för att inte kränka eller behandla barnen illa på något vis (Barnkonventionen, p. 2).

En tydligt upplevd svårighet hos våra respondenter gällande arbetet med myndighetsutövning gällande små barn var att arbetet blev väldigt påfrestande på ett personligt plan. Det visade sig att det inte enbart var symbolen för myndigheten som var svår att hantera. Respondenterna som själva hade barn i åldrarna som de arbetade med uttryckte ett större motstånd mot att vilja bo och

arbeta på samma tätort. De beskrev bland annat situationer som att deras egna barn skulle bli vänner med barnen som socionomen arbetade med eller det svåra med att behöva balansera rollen som mamma och ”soc-tant” inför det egna samhället.

Några av socionomerna vände på resonemangen för att förklara hur situationen skulle kunna uppfattas av klienterna. En av socionomerna hade tidigare arbetat med missbruksvård. Hon beskrev hur penibelt det kändes att träffa en klient på systembolaget efter att tidigare samma dag ha spenderat en timme med att tala om klientens missbruk. Samtidigt insåg hon att även om det kändes olustigt för henne i den situationen så torde det ha varit en minst lika obehaglig situation för klienten, som befinner sig på det undre planet i deras maktrelation.

En annan av socionomerna beskrev hur man får svårt att förbli anonym på en liten tätort om man dessutom har barn. Barnen skapar sina kontakter med andra barn på tätorten och föräldrarna får därigenom en relation till varandra. Det är naturligt att barnen leker och umgås hemma hos varandra och de skall inte behöva oroa sig över att springa på någon som vet om deras familjehemligheter, som till exempel om barnet har hittat på något olagligt eller om familjen har problem hemma. Även om socionomen inte berättar de sekretessbelagda uppgifterna för sin egen familj så är det ändå något som hon bär på, vilket alla klienter vet. Socionomen menar att man aldrig bör utsätta barn för sådana situationer och att det är en av anledningarna till att hon har valt att arbeta utanför sin egen kommun.

Två identiteter – professionell och privat

Den internationella federationen för socialt arbete (IFSW) anser i sina etiska riktlinjer att socionomer har en skyldighet att ta hand om sig själva, både professionellt och privat. Detta för att tillförsäkra förmågan att utföra ett gott arbete gentemot klienterna (IFSW, 4 kap. § 5 p. 6). Det finns många olika sätt att ta hand om sig själv. Våra respondenter gav flera exempel på hur de använder pendlingstiden hem från jobbet som en övergångsmetod för att släppa sin professionella identitet och återgå till den privata identiteten. På samma sätt

använde de pendlingsstunden till jobbet för att återgå till den professionella identiteten.

Våra respondenter tar upp de två identiteterna *socionom* och *privatperson* för att förklara svårigheterna med att komma för nära den ort där man är yrkesverksam. Under arbetstid är man socionom, vilket bland annat innebär att man måste vara beredd på att träffa klienter och hantera mötena som det innebär. När socionomerna är lediga så återgår de till rollen som privatperson, vilket även kan benämnas som hustru/sambo eller mamma. En av socionomerna som tidigare har arbetat på sin hemort beskrev hur hon har erfarenhet av att på sin lediga tid bli kategoriserad utifrån sin professionella roll av andra människor på hennes hemort. Enligt henne såg människorna henne först och främst utifrån vad hon arbetade med. Av den anledningen menade hon att det har blivit bättre sedan hon började arbeta utanför sin hemkommun, då hon kan förbli en privatperson på sin lediga tid.

En annan av socionomerna tog avstånd ifrån att det alltid skulle innebära problem att stöta på sina nuvarande eller före detta klienter på sin lediga tid. ”Att springa på en klient på stan är ju inte hela världen”, menade hon. Flera av socionomerna påpekade dessutom att det inte var otänkbart att bosätta sig på samma tätort där man arbetar. Enligt dem har tätortens storlek en avgörande betydelse för huruvida de kan tänka sig att både arbeta och bo där.

Socialiseringsprocessen

Följande avsnitt kommer att behandla socialiseringsprocessen som sker inom personalgruppen som vår urvalsgrupp är en del utav. Analysen har sin grund i ett flertal uttalanden av de två socionomerna med längst erfarenhet på sina respektive positioner. De menar att nyanställda socionomer sällan inser vilka svårigheter som kan uppstå när man antar myndighetsrollen i samma kommun som man bor i. Vi gör en diskussion kring den spänning som ofta uppstår inom en personalgrupp när nyanställda anländer med nya visioner för hur arbetet bör bedrivas. Dessutom

analyserar vi på vilket sätt kunskap om yrkets förhållanden sprids från de mer erfarna socionomerna till de nyanställda genom mentorsrelationer.

Socialisering av nyanställda genom mentorskap

En tydlig skillnad framkom mellan socionomerna som hade mångårig erfarenhet på sina positioner och socionomerna som anställdes för mindre än ett år sedan vad gäller resonemangen kring eventuella risker med att arbeta med myndighetsutövning i en mindre kommun. De mer erfarna socionomerna har på ett medvetet sätt reflekterat över fördelarna med att inte arbeta i sin hemkommun, medan de relativt nytexaminerade socionomerna menar att det är så svårt att få jobb som socionom att de inte har lyxen att välja jobb utifrån vilken kommun som erbjuder dem en tjänst. De två socionomerna med störst erfarenhet på sina nuvarande positioner hävdar att nyanställda socionomer inte alltid inser vilka svårigheter som skulle kunna uppstå när man arbetar med myndighetsutövning i sin hemkommun. På frågan om hon hade gjort ett aktivt val att arbeta utanför sin hemkommun svarade den ene av socionomerna följande:

Det kan jag väl egentligen inte säga. För att till mångt och mycket så handlar det ju om att man måste få ett jobb. Så jag tror inte att man kan vara för kräsen. Och det var ju inte så... Jag tror inte, jag minns inte att jag tänkte så innan jag började jobba att det skulle vara något problem. Jag tror inte man inser det förrän man har jobbat ett tag. Att det skulle kunna vara problem att jobba i samma stad. /.../ Och det är även så att när vi tar emot kandidater att vi propagerar för att man inte skall bo i samma stad som här för vi har sett att det stöter på bekymmer. Och att man inte heller inser vidden av det förrän man sitter i det.

Flera av socionomerna uppgav att deras handledare under praktikterminen har influerat dem i deras ställningstagande kring att separera sin jobbverklighet från sin privata verklighet. Lärdomarna de fick från sina tidiga mentorer har de tagit

med sig och fört vidare till sina och andras socionomkandidater. En av socionomerna genomförde sin praktiktermin på socialförvaltningen i sin hemkommun. Hon blev snabbt varnad av sin handledare för de risker som följde med att hon genomförde sin praktik i sin hemkommun. Socionomen beskrev även hur påfrestande det var att träffa människor som hon hade växt upp med och som nu var klienter hos socialtjänsten.

Relationen mellan en handledare och dennes specifika socionomkandidat är en formell mentorsrelation som tillkommer genom ett samarbete mellan handledarens arbetsplats och kandidatens socialhögskola. Våra respondenter har beskrivit hur deras ursprungliga mentorer har hjälpt till att forma deras uppfattningar och resonemang kring att ha distans till sin arbetsplats. I deras berättelser kan vi därigenom urskilja att de formella mentorsrelationerna har haft en tydlig påverkan på deras framtida val av arbetsplats.

Socionomerna gav även exempel på hur de informella mentorsrelationerna kommer till stånd inom personalgruppen. Framför allt så var det de mer erfarna socionomerna som beskrev det ansvar som ligger på dem att vägleda de nyanställda socionomerna. De nyanställda socionomerna är inte alltid medvetna om vilka svårigheter som kan uppstå om man inte särskiljer arbetslivet från privatlivet. Genom berättelser av egna och andra kollegors erfarenheter för de vidare den kunskap om yrkets karaktär som ligger till grund för deras beslut att distansera sig från kommunen där de arbetar. Denna kommunikation är inte en del av en tydligt organiserad mentorsrelation utan snarare ett resultat av informella mentorsrelationer på personalens initiativ – både de erfarna och de nyanställda.

Kampen på fältet – nya och gamla resonemang i kollision

Pierre Bourdieu hävdade att ett fält alltid kan karaktäriseras av den ständigt pågående kampen mellan de erfarna och de nytillkomna (Järvinen, 2007, s. 273-274). Fältets doxa försvaras av de erfarna på fältet medan de nytillkomna ofta anländer på fältet med nya tankar och idéer på hur man skulle kunna förändra

doxan. Kampen tillkommer då de erfarna går i försvarsställning för att skydda doxan, vilket kan leda till ortodoxi. Ortodoxi innebär i det här fallet att de erfarna socionomerna håller fast vid sin ursprungliga doxa oavsett om det finns en rationell anledning att göra detta. Det främsta syftet med ortodoxin är att skydda fältet. Detta kan av de nytillkomna upplevas som en oförmåga hos de erfarna att öppna ögonen för positiva förändringar, vilket inte är det primära syftet med ortodoxin. De nytillkomna har inget intresse av att störta doxan eftersom fältet är starkt beroende av den. Istället har de för avsikt att förändra doxan och göra den till sin egen, för att på så sätt kunna avancera på fältet och avancera framför de redan etablerade.

Bland våra respondenter kan vi urskilja ett visst mått av denna kamp mellan de erfarna och de nytillkomna. De erfarna uttrycker tydligt att de nytillkomna inte till fullo inser vad det innebär att arbeta på deras fält och de nytillkomna bekräftar delvis detta genom att inte uppge samma vetskap om fältets natur som de erfarna talar om. Ett exempel på detta är hur de erfarna socionomerna talar om konkreta risker med att bo och arbeta med myndighetsutövning på en mindre tätort medan de nytillkomna socionomerna uppger att de inte har reflekterat särskilt mycket över de eventuella riskerna.

Sammanfattning av analys

I detta stycke ämnar vi göra en återkoppling och sammanfattning av vår analys för att skapa en tydlig överblick av de analyser vi gjort. Det vi inledde vår analys med var de olika typer av möten som kan förekomma mellan socionomen och klienten. Dessa möten kategoriserade vi som professionella möten samt oväntade möten utanför arbetsplatsen. Socionomerna uppgav att det kan förekomma klienter som inte har ”de varmaste känslorna” för socionomen. Detta leder till att socionomen skapar en definition av hur eventuella framtida möten kommer att utspela sig. Förväntar socionomen sig att det kan förekomma hot och våld blir ett möte utanför arbetsplatsen ett oönskat möte, vilket leder till att socionomen utvecklar handlingsstrategier för att minimera sannolikheten för att ett sådant möte kommer

att inträffa. Utvecklandet av ovan nämnda handlingsstrategier analyserar vi utifrån den symboliska interaktionismen och begreppet social styrning. I vår analys har vi funnit att en typ av handlingsstrategi kan vara att socionomerna undviker att bosätta sig på den tätort där de är professionellt verksamma.

En viktig faktor i ovanstående analys är att storleken på den ort där socionomerna arbetar har ett starkt samband med att socionomerna har valt att bosätta sig utanför orten.

Vi har även funnit att socionomerna inte enbart distanserar utefter egna intressen. En del socionomer reflekterade även aktivt över hur klienten upplever ett möte utanför den professionella arenan. Genom att klienten syns tillsammans med socionomen på en mindre tätort förknippas klienten med socionomens professionella roll. Detta eftersom individen i mindre samhällen lever under en större social synlighet. Konsekvenserna av detta kan vara att det skapas en ryktesbildning i klientens omgivning som inkräktar på klientens anonymitet.

I vårt stycke gällande sympatisk introspektion har vi lagt fokus på hur arbetets karaktär påverkar socionomerna på ett mer privat plan. Specifikt har vi analyserat de utsagor där socionomerna uttrycker att arbeta med barn samtidigt som de själva har barn i samma ålder är påfrestande. Eftersom socionomernas arbete innebär att de sätter sig in i och tolkar en annan persons upplevelser blir det en extra påfrestning när denna upplevelse ligger nära deras privatliv.

Avslutningsvis analyserade vi socialiseringen av resonemanget att inte ha för starka anknytningar till den ort socionomen arbetar. Här fann vi att resonemangen förs vidare genom mentorsrelationer, vare sig de är medvetna eller inte. De erfarna kollegorna försöker använda sin erfarenhet till att handleda de nyanställda socionomerna till att ha en distanserad relation till arbetsorten.

Diskussion

Vi kan utan tvekan konstatera att det förekommer många olika åsikter och resonemang kring hur det upplevs att arbeta med socialt arbete på en mindre tätort. Dock kan vi se en enad bild gällande att storleken på tätorten, där socionomerna arbetar, är en faktor som påverkar hur distansen och pendlingen upplevs. Vi inledde vår analys med att undersöka utsagor gällande olika typer av möten med klienter där det kunde förekomma obehag. Vid tillfällen där det förekommit hot framkom det att socionomerna helst inte ville stöta på dessa klienter utanför arbetsplatsen. Att vilja undvika en eventuellt obehaglig situation ter sig inte särskilt märkligt och det kan då ses som naturligt för socionomerna att minska sannolikheten för dessa möten. Sannolikheten för att dessa möten sker är betydligt större i den tätort där vi utfört vår undersökning jämfört med en större stad med tanke på att den tillhör det mindre slaget. Detta eftersom alla individer i större utsträckning befinner sig i en situation av hög social synlighet och en större grad av social styrning.

Vi hade även inledningsvis en tanke kring att yrkets karaktär kunde påverka hur socionomerna resonerade kring sitt pendlande. Vi valde därför att undersöka socionomer som arbetar med myndighetsutövning gällande barn, specifikt barn som är mellan 0-12 år. Vår inledande tanke var att dessa socionomer kan komma att relatera till sina klienter på ett personligt plan, dels eftersom alla socionomer själva har erfarenhet av att vara barn men också för att det kan vara så att socionomerna själva har barn som kanske är i samma ålder som barnen socionomerna träffar i arbetet.

Det skulle visa sig att vår ursprungliga tanke innehöll flera korn av sanning. Ett flertal av socionomerna som själva hade barn talade om deras familj som en anledning att separera arbete från privatliv. Dels ville de undvika att exponera sina familjemedlemmar för sina klienter, vilket skulle kunna inträffa om socionomerna valde att hitta på familjeaktiviteter i samma område som klienterna vistades. Dessutom ville de undvika att deras barn fick en relation till barnen som socionomerna arbetade med. Ansvar att upprätthålla en professionell distans kan

aldrig läggas på barnen, menade en av socionomerna. Man kan hävda att just det ansvaret alltid ligger på socionomen, oavsett vad man har för klientel. Emellertid verkar resonemanget bli än tydligare när klienterna är små barn. Flertalet av socionomerna påpekade att ett visst pendlingsavstånd underlättade för en övergång från den professionella identiteten till den privata identiteten. Genom den tid pendlingen kräver skapas ett tillfälle för socionomerna där de kan släppa sin professionella identitet och helt gå in i sin privata identitet när de väl är hemma.

Av en slump utgörs vår urvalsgrupp enbart av kvinnor. Det betyder att vi inte kan föra några resonemang kring hur manliga socionomer ställer sig i frågan kring att pendla till arbetet från en annan kommun. Det vore emellertid intressant för framtida forskning att undersöka hur män ställer sig i denna fråga. Vi har däremot kunnat diskutera hur kvinnliga socionomer ser på pendlingen till arbetet och hur de påverkar dem privat och professionellt. Med hjälp av forskning kring kvinnors pendlande som tas upp i kapitlet ”tidigare forskning” har vi kunnat urskilja likheter mellan den aktuella forskningen och vår undersökning. Sandow (2011) och Bergström (2010) menar att kvinnor som pendlar, i större utsträckning än män som pendlar, känner att frånvaron från sina barn är en påtagligt negativ konsekvens av att arbeta utanför sin hemkommun. Flera av socionomerna uppgav att de har funderat på att i framtiden söka tjänster som ligger närmre deras hem, för att på så sätt få mer tid ihop med sin familj. Av socionomerna som pendlade minst 3 mil enkel väg uppgav samtliga att de inte skulle kunna tänka sig att pendla längre än så. Det blir således en avvägning mellan viljan att distansera sig från sina klienter och den förlorade tiden ihop med familjen som blir aktuell vid valet av arbetsplats. Åtminstone hade det varit så om socionomerna själva fick välja. Majoriteten av socionomerna uppgav att det i första hand handlar om att få ett jobb och att man inte kan vara hur kräsen som helst i fråga om var arbetet ligger någonstans.

Trots att det förekommer ett flertal olika resonemang kring hur socionomerna förhåller sig till pendlandet och distansen till arbetsplatsen fann vi genomgående likheter. Efter att vi hade transkriberat och kodat vårt insamlade material kunde vi göra en tydlig uppdelning mellan de erfarna socionomerna på sina poster och de

mer nytillkomna socionomerna. De två grupperna svarade olikt varandra på ett antal frågor, exempelvis huruvida de aktivt har reflekterat över vad det kan innebära att arbeta med myndighetsutövning i en mindre kommun. Att de nytillkomna ej har ämnat mycket av sin tid åt sådana reflektioner menar vi kan förklaras av att de är nya på sina tjänster, vilket även innebär nya kollegor, nya rutiner och för vissa även en ny stad att lära känna. Reflektioner kring yrkets karaktär i samband med att de arbetar på en mindre tätort kanske kommer vid ett senare tillfälle, då socionomerna har kommit till rätta på sina nya positioner. De mer erfarna socionomerna svarar mer likt varandra än vad socionomerna i den nytillkomna gruppen gjorde. Detta skulle kunna förklaras genom att jämföra relationerna mellan de erfarna socionomerna och relationerna mellan de nytillkomna socionomerna.

De erfarna socionomerna har arbetat nära varandra i flera år. Vid det här laget är de måhända inte enbart socionomer utan även vänner i den mån att de känner varandra på ett personligt plan. Man kan anta att de har diskuterat många olika saker med varandra under åren och en sådan sak skulle kunna tänkas vara hur de upplever att arbeta med myndighetsutövning gällande barn på en mindre tätort. Dessutom kan de ha diskuterat huruvida de skulle kunna tänka sig att bo på samma tätort. De nytillkomna känner kanske inte varandra sedan tidigare och har därför inte heller fört öppna diskussioner med varandra. Deras ställningstagande blir därför inte lika varandras, på samma sätt som resonemangen liknar varandra i ”den erfarna gruppen”. Här spelar således socialiseringsprocessen en roll i hur resonemang skapas och förs vidare från en individ till en annan.

Utifrån de nytillkomnas perspektiv kan man förstå deras resonemang som ett sätt att hantera det nya arbetet. Som nya på arbetsplatsen vill de troligtvis hellre se alla möjligheter med det nya jobbet än alla potentiella faror/risker. Man skulle kunna tänka sig att de slår dövörat till för alla varningar och farhågor för att kunna lägga sin energi på att komma in i arbetet och göra sig hemmastadda. Det finns så mycket som de måste lära sig på en förhållandevis kort tid och man kan anta att de vill göra ett gott intryck på sin nya arbetsgivare som ger dem en chans och deras kollegor, vars respekt de kan vilja förtjäna. När de i sinom tid har kommit in i arbetsrytmen och arbetsgruppen och kanske har fått egen erfarenhet av vad arbetet

kan innebära så börjar möjligtvis tankarna komma kring allt som de blev varnade för när de tog jobbet. Kanske förstår de nu vad de erfarna socionomerna talade om när de varnade för att komma för nära den tätort där de arbetar.

Man kan ställa sig frågan om det finns en absolut sanning i huruvida det är rätt eller fel att bo nära sina klienter. Våra respondenter är rörande överens om att det främst handlar om vad man får för relation till sina klienter. Om socionomen symboliserar någonting positivt så ser de inga svårigheter med att bo på samma tätort som deras klienter. Emellertid uppfattar majoriteten av vår urvalsgrupp sin egen yrkesidentitet som någonting klienterna ej ”hyser de varmaste känslor för”. I grunden handlar det om myndighetsutövarnas inneboende makt att utöva tvång mot de som motsätter sig deras bedömning. En relation där den ene parten alltid har makten att tvinga den andra parten för att få sin vilja igenom är inte av naturen en vänskaplig relation. Emellertid nämner flera av socionomerna att det inte är otänkbart att bosätta sig på tätorten där de arbetar. En av socionomerna menade att det inte skulle vara ”hela världen” att springa på en klient på stan. Vi förstår våra respondenter som att de faktiskt kan få en god relation till många av sina klienter. Valet att bosätta sig utanför tätorten är baserat på en liten minoritet av de människor som socionomerna stöter på i sitt arbetsliv, som de vill undvika att träffa privat.

En möjlig tolkning av denna distansering kan vara att se det som en form av copingstrategi som utvecklats inom det sociala arbetet. Speciellt i sådana situationer där yrkets karaktär innehåller tvångsutövande i mindre samhällen, där en ökad social synlighet och social styrning förekommer. Genom att socionomen fysiskt distanserar sig från tätorten där de arbetar upplever de möjligtvis en större frihet. Större frihet utifrån det att den sociala styrningen minskar och att de i större utsträckning själva bestämmer över sitt handlande utan andras påverkan.

Eftersom vår empiri enbart representerar ett väldigt specifikt urval av socionomer kan vi inte dra någon generell slutsats gällande alla socionomer. Däremot skulle vi kunna anta att liknande resonemang kring pendling och distansering kan förekomma inom annat socialt arbete av liknande karaktär. Vi ser inga tecken på att majoriteten av de upplevelser och resonemang som framkommer i detta arbete

är något unikt för vår urvalsgrupp. Det är enbart en aspekt som till viss del är unikt i vår urvalsgrupp och det är att de arbetar med tvång över barn, vilket är svåröverförbart på andra områden av socialt arbete.

Flera tankar har väckts hos oss i samband med utförandet av denna undersökning. En sådan tanke som väckts är huruvida denna distansering får några effekter på arbetets utförande. Man skulle möjligtvis kunna anta att socionomerna inte får samma förståelse för just det specifika samhället karaktär och unika sammansättning av relationer där de arbetar. Det vore även intressant att göra en jämförande studie mellan män och kvinnor gällande hur de ställer sig till eventuella fördelar med att pendla. Man skulle även kunna undersöka hur socionomer som arbetar med annat än myndighetsutövning resonerar i frågan att distansera sig från staden där de arbetar. Detta för att kontrastera de fynd som gjorts i detta arbete.

Referenser

Aspers, Patrik. (2007). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. 1. uppl. Malmö: Liber

Barnkonventionen. [*Elektronisk resurs*]. Finns tillgänglig på internet:
<http://unicef.se/barnkonventionen> Hämtat: 2012-05-08

Bergström, Gunilla (2010) ”Tjänsteresor i människors vardag - om rörlighet, närvaro och frånvaro”. [Business travel in everyday life: Mobility, presence and absence], Doctoral Dissertation, Gothenburg, Sweden: Department of Sociology, University of Gothenburg.

Blennberger et al, (2011). Etik i socialt arbete – etisk kod för socialarbetare. Akademikerförbundet SSR. [*Elektronisk resurs*]. Finns tillgänglig på internet:
<http://www.akademssr.se/etik> Hämtat: 2012-05-07

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning [*Elektronisk resurs*]. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet.

Finns tillgänglig på internet:

http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf Hämtat: 2012-05-01

Gharabaghi, Kiaras (2008) ”Boundaries and the exploration of self”. *Child & Youth Services*, Vol. 30, No. 3-4, sid. 165 – 184

Gottlieb, Michael C. (1993) ”Avoiding Exploitive Dual Relationships: A Decision-Making Model Psychotherapy”. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training* volume, Vol. 30, No. 1, sid. 41-48. Finns tillgänglig på internet: <http://www.mcnellie.com/525/readings/gottlieb.pdf> Hämtat: 2012-05-03

Griffin, Andrea, Colella, Adrienne & Goparaju, Srikanth (2000) ”Newcomer and organizational socialization tactics: An interactionist perspective”. *Human Resource Management Review*, Vol. 10, No. 4, sid. 453 – 474

Gruman, Jamie A. & Saks, Alan. M. (2011) "Socialization preferences and intentions: Does one size fit all?" *Journal of vocational behavior*, Vol. 79, No. 2, sid. 419-427

International Federation for Social Workers (IFSW) *Code of ethics*. [Elektronisk resurs]. Finns tillgänglig på internet: <http://ifsw.org/policies/code-of-ethics/>
Hämtat: 2012-05-08

Järvinen, Margaretha (2002) "Hjälpens universum – ett maktperspektiv på mötet mellan klient och system" I: Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Författarna och Natur och Kultur

Järvinen, Margaretha. (2007) "Pierre Bourdieu". I: Andersen, H. & Kaspersen, L. B. (red.) *Klassisk och modern samhällsteori*. Lund: Studentlitteratur

May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (2006) "Vad är socialt arbete?". I: Meeuwisse, Anna, Sunesson, Sune & Swärd, Hans (red.) (2006). *Socialt arbete: en grundbok*. 2., [rev. och utök.] utg. Stockholm: Natur och kultur

National Association of Social Workers (2008) *Code of Ethics*. [Elektronisk resurs]. Finns tillgänglig på internet:
www.socialworker.org/pubs/code/default.asp Hämtat: 2012-05-06

Socialsekreterare om hot och våld [Elektronisk resurs]. (2010)
Akademikerförbundet SSR. Finns tillgänglig på internet:
<http://www.akademssr.se/text/ny-undersokning-socialsekreterarna-anser-att-problemen-med-hot-och-vald-okar-i-socialtjansten4bea7397b31d5> Hämtat: 2012-05-01

Pugh, Richard (2007) "Dual Relationships: Personal and Professional Boundaries in Rural Social Work". *British Journal of Social Work*, Vol. 37, No. 8, sid. 1405 – 1423

Reamer, Frederic G. (1999). *Social work values and ethics*. 2. utg. New York, N.Y.: Columbia University Press

- Reilly, Dan R. (2003) "Not just a patient: the dangers of dual relationships". *Canadian Journal of Rural Medicine*. Vol. 8, No. 1, sid. 51 – 53
- Roos, Hans-Edvard (2005) "Boende och urbanisering i Sverige". I: Goldberg, T. (red.) *Samhällsproblem* (s. 169-205) Författarna och Studentlitteratur
- Sadow, Erika (2011) "On the road: Social aspects of commuting long distances to work". Doctoral Dissertation, Umeå, Sweden: Department of social and economic geography University of Umeå.
- Sohlberg, Peter. (2006). "Teorier och kunskapsbildning i socialt arbete". I: Blom, Björn., Morén, Stefan. & Nygren, Lennart. (red.) *Kunskap i socialt arbete: om villkor, processer och användning* (s. 84-99) 1. utg. Stockholm: Natur och Kultur
- Svensson, Tommy (1992). *Människa, interaktion och social omgivning: en grundbok i socialpsykologi med särskild tillämpning på psykiatrisk vårdproblematik*. Mullsjö: Ekbacken
- Trost, Jan & Levin, Irene (1999). *Att förstå vardagen: med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. 2., [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Bilagor

Bilaga 1- Intervjuguide

Introduktion

Syfte: Att undersöka hur pendlande myndighetsutövande socionomer resonerar kring att arbeta på en mindre tätort och att undersöka hur de upplever pendlingen som det innebär.

Etik: Anonymitet, deras deltagande, användandet av materialet etc.

Historik/Bakgrund

- Examensår?
- Yrkeserfarenhet (Hela)
- Tidigare jobb i hemkommun?
- Familj? Hur ser din familjebild ut?

Nuvarande situation

- Finns det någon diskussion kring pendling på er arbetsplats?
- Hur lång tid lägger du på pendlingen idag?
- Hur upplever du pendlingen? För- och nackdelar?
- Har du funderat kring att söka arbete närmre hemmet?
- Idealarbetsplats/drömjobb?